

УДК [[37:330.3]:330.43](477)

Лебеда Т.Б., канд. екон. наук
провідний науковий співробітник
Інституту економіки та прогнозування НАН України

ВПЛИВ ОСВІТИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДИНАМІКУ В УКРАЇНІ

Досліджено місце і роль розвитку освіти в Україні у контексті її впливу на динаміку інноваційних процесів та людський і економічний розвиток країни. Здійснено економіко-математичну оцінку економічної ефективності бюджетних витрат, які спрямовуються державою для фінансування освіти¹.

К л ю ч о в і с л о в а : економіка знань, освіта, бюджетні видатки на освіту, людський розвиток, економічна динаміка, економіко-математичне дослідження.

J E L : C4, H52, I125

Розвиток освітніх послуг у контексті сталого економічного розвитку в Україні

У сучасному світі загально визнаною стала думка про те, що подальший розвиток економіки та суспільства потребує набуття ними нової важливої якості, пов'язаної з накопиченням і застосуванням знань. Відповідно перед країнами світу стоїть проблема активної розбудови нової економіки, характерними ознаками якої є "домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей (інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій, біотехнологій, безвідходних та екологічно чистих технологій у базових галузях промисловості тощо), а також сфери високоінтелектуальних послуг, яка вимагає інтенсивного використання знань" [1, с. 17].

Постійне посилення конкуренції, яке відбувається на ринку високих технологій та новітніх розробок, надає "знанневому" фактору виключного значення щодо забезпечення сталого економічного розвитку країн світу та рівня їх конкурентоспроможності у глобальному середовищі. Отже, сучасні концепції економічного розвитку дедалі більше уваги приділяють дослідженню такого фактора, як розвиток знань, а в економічній теорії сформувався новий напрям досліджень, що представляє собою цілісну систему поглядів, яка дістала назву "економіка знань" [1–7]. На переконання вчених-економістів, "сьогодні тільки через знання можна створити і розвивати економіку, здатну бути конкурентоспроможною і забезпечувати сучасний рівень життя населення... При цьому боротьба відбувається, насамперед, за подальше нагромадження знань, забезпечення їх безперервного трансферу в суспільстві і матеріалізації в техніці й технологіях" [1, с. 11]. Формування економіки знань ґрунтується на таких пріоритетних напрямках розвитку суспільства, як освіта і наука, охорона здоров'я, культура, інформаційно-комунікаційні технології та зв'язок, інновації тощо. Означені напрями часто

¹ Публікацію підготовлено за виконання НДР "Макроекономічна збалансованість в системі моделей розвитку економіки України" (державний реєстраційний № 0111U003974).

Методи і моделі прогнозування

називають сферою розвитку, а бюджетні видатки на їх фінансування – видатками розвитку.

Просування України у напрямі створення високотехнологічної економіки неможливе без відповідного розвитку людини як носія загальних і спеціальних знань та навичок, а отже, особливого значення набуває діяльність щодо створення сучасної системи середньої, професійної й вищої освіти, перекваліфікації та підвищення кваліфікації, розвитку науки як бази для інноваційного, технологічного, інформаційного, знаннємісткого розвитку суспільства. У цьому контексті важливо оцінити суспільну ефективність освіти в Україні, рівень її "економічної віддачі", вплив на людський розвиток, макроекономічну динаміку та розвиток інноваційних процесів.

Слід зазначити, що сучасні теорії економічного розвитку та практика державного управління країн світу особливу увагу обґрунтовано приділяють розвитку людини як основної продуктивної сили суспільства: міжнародні організації та уряди країн світу при розробленні стратегій і програм надають пріоритет інвестиціям у людину – її здоров'я, освіту, культуру, сім'ю, умови праці і побуту тощо. Так, у Доповіді ООН про розвиток людини за 2014 рік підкреслюється, що "вся державна політика, особливо макроекономічна, має розглядатися як засіб, а не як самоціль. Розробники політики зобов'язані поставити собі ряд ключових запитань, зокрема: чи сприяє економічне зростання поліпшенню насправді важливих сторін життя людей, починаючи від здоров'я, освіти і доходу, і закінчуючи базовою безпекою людей і особистими свободами?" [8].

У контексті сталого економічного розвитку особлива увага приділяється забезпеченню доступу до знань як способу підвищення освітнього рівня населення та професійно-кваліфікаційних якостей людського капіталу, що створює умови для технологічного прогресу і зумовлює підвищення ефективності виробництва. Так, *Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року* серед інших ставиться задача "створення системи освіти нового покоління, що забезпечуватиме випереджальний загальноцивілізаційний розвиток людини, її інтелекту; поліпшення ефективності навчання випускників усіх рівнів системи освіти; ...підвищення якості вітчизняної освіти, її інноваційний розвиток відповідно до світових стандартів, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу суспільства і особистості" [9].

Зазначимо, що для України традиційними є високі стандарти освіти та високий суспільний попит на її отримання. Згідно з Національними рахунками освіти в Україні [10] обсяг загальних витрат на освіту та їхня частка у ВВП досить високі й мають тенденцію до зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Загальні витрати на освіту в Україні

Показник	Роки					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Загальні витрати на освіту, млрд грн	53,47	70,39	77,41	91,07	97,60	111,18
Частка загальних витрат на освіту у ВВП, %	7,4	7,4	8,5	8,4	7,5	7,9

Джерело: Національні рахунки освіти в Україні у 2012 р. [Електронний ресурс] / сайт Державної служби статистики України. – Доступний з : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

У структурі бюджетних витрат на освіту основну частку становлять витрати на загальну середню й вищу освіту (станом на 2012 р. 45 і 32% відповідно). Спостерігається тенденція збільшення частки бюджетних витрат за всіма напрямками освіти – дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної та вищої – як у загальному обсязі витрат Зведеного бюджету України (рис. 1), так і у ВВП країни (рис. 2), що можна інтерпретувати як посилення освітньої складової ВВП.

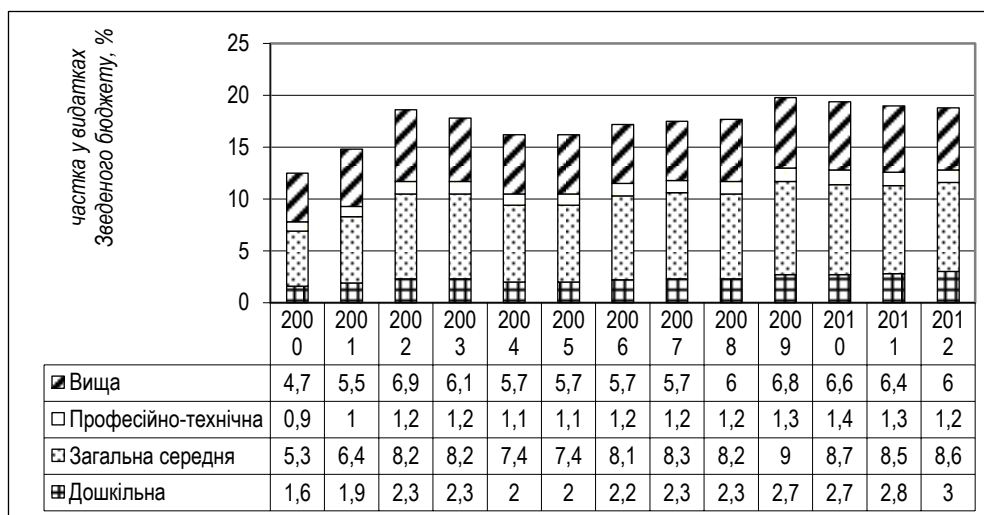

Рис. 1. Динаміка структури витратів Зведеного бюджету України на освіту за напрямками освіти, частка від загальних витратів Зведеного бюджету, %

Джерело: розраховано згідно з інформацією Державної служби статистики України.

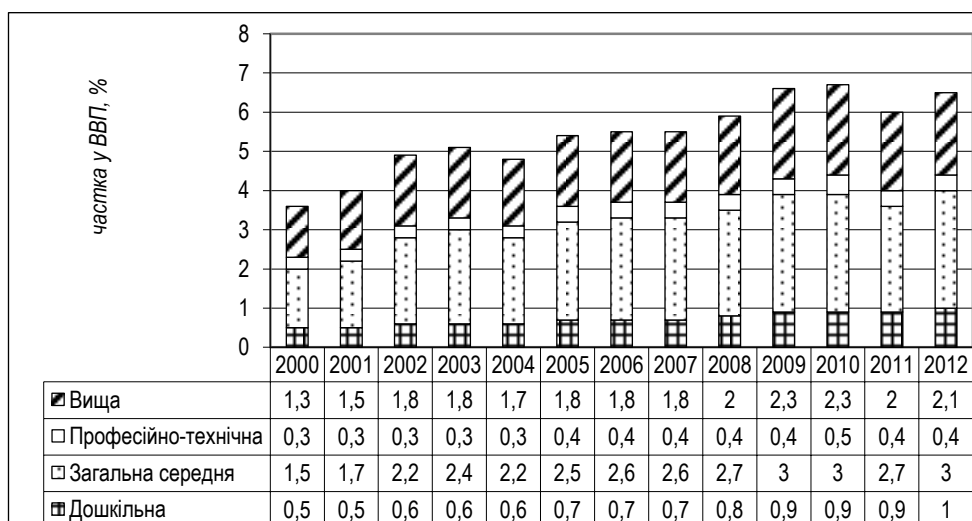

Рис. 2. Динаміка структури витратів Зведеного бюджету України на освіту за напрямками освіти, частка у ВВП, %

Джерело: розраховано згідно з інформацією Державної служби статистики України.

Порівняння країн світу показало, що Україна відрізняється значними досягненнями у сфері освіти: станом на 2013 р., посідаючи за індексом людського розвитку 83 місце зі 187 країн світу (між Перу і Белізом), за індексом освіти (скоригованим з урахуванням нерівності) вона займає 28 місце (між Іспанією і Францією) [8]. Як загальний індекс освіти (рис. 3), так і його складові – рівень грамотності дорослого населення, частка населення з освітою не нижчою за середню, охоплення населення початковою, середньою та вищою освітою – в Україні перебувають на рівні країн з дуже високим рівнем розвитку людини і є одними з найвищих серед країн з високим рівнем розвитку людини (до яких відноситься Україна).

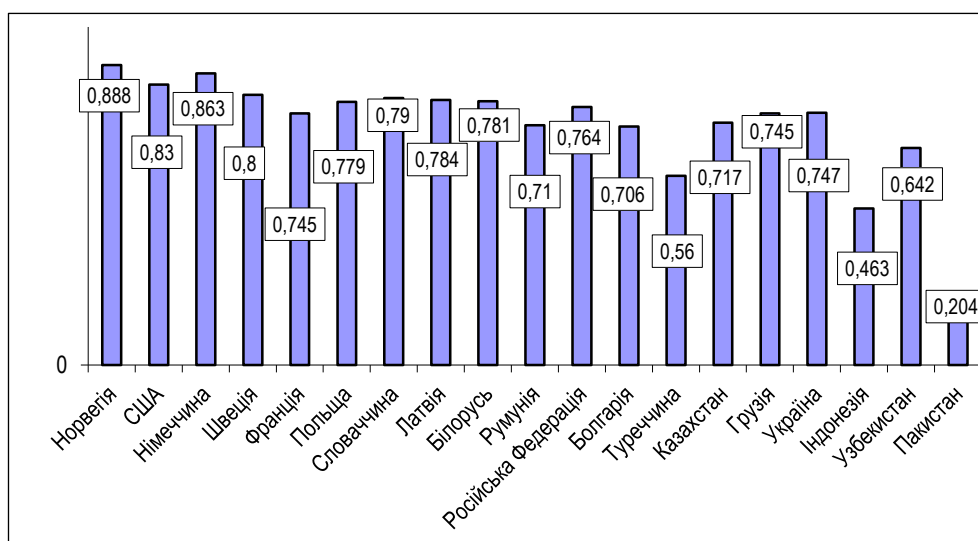

Рис. 3. Порівняння індексу освіти, скоригованого з урахуванням нерівності, станом на 2013 р. (країни розміщено у послідовності відповідно до індексу людського розвитку)

Джерело: Human development report 2014 [Електронний ресурс] / сайт ООН. – Доступний з : <http://hdr.undp.org/en/2014-report/download>

Слід зазначити, що досить високі показники освіти є, крім іншого, результатом державної політики у сфері освітніх послуг, зокрема, досить високого рівня державного фінансування освіти як частки від ВВП, що відповідає рівню розвинених країн ЄС (рис. 4). Це свідчить, що кошти, які держава спрямовує на освіту, відповідають її економічному рівню.

Поряд із цим порівняння щодо виробництва ВВП у розрахунку на душу населення (рис. 5) свідчить, що Україна на порядок відстає від країн з дуже високим рівнем людського розвитку і є однією з найгірших серед країн своєї групи (з високим рівнем людського розвитку). Як наслідок, попри постійне зростання обсягу загальних витрат на освіту та збільшення його частки у ВВП, в Україні досить низький рівень витрат у розрахунку на одного учня/студента – лише близько 20% від аналогічних витрат у країнах ЄС [10]. Останнє, крім іншого, свідчить про порівняно низьку якість освіти в Україні.

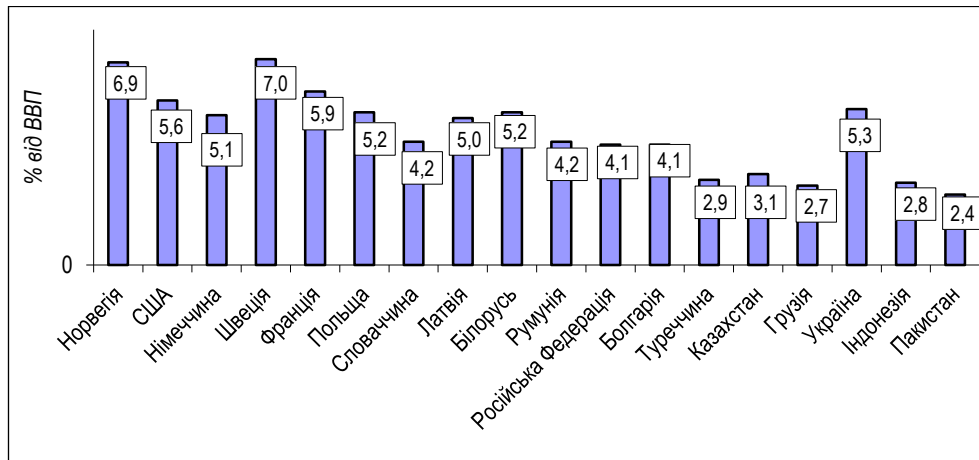

Рис. 4. Державні витрати на освіту, % від ВВП, середні на періоді 2005–2012 рр., %

Джерело: Human development report 2014 [Електронний ресурс] / сайт ООН. – Доступний з : <http://hdr.undp.org/en/2014-report/download>

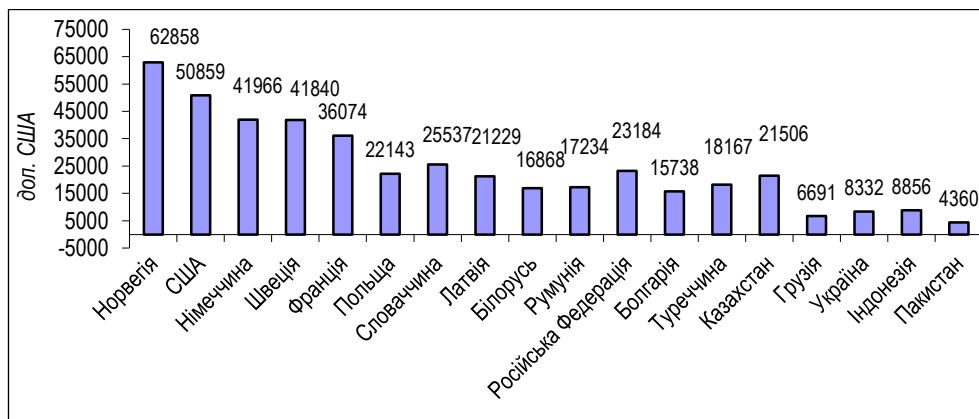

Рис. 5. Порівняння ВВП на душу населення за результатами 2013 р., ПКС в дол. США 2011 р. (країни розміщено у послідовності відповідно до індексу людського розвитку)

Джерело: Human development report 2014 [Електронний ресурс] / сайт ООН. – Доступний з : <http://hdr.undp.org/en/2014-report/download>

Узагальнюючи наведене вище, можемо констатувати суттєве відставання України за рівнем ВВП на душу населення на тлі високого рівня освіченості населення та доступу до освіти. Означене свідчить про існування в Україні суттєвого дисбалансу між розвитком освіти і макроекономічною динамікою або, іншими словами, високий освітній рівень населення України не забезпечує їй адекватних економічних вигід. На наш погляд, першопричину такої ситуації слід шукати у двох площинах: з одного боку, – у низькій якості (і вартості) освітніх послуг та їх невідповідності сучасним потребам інноваційного розвитку, з іншого – у низькому попиті сучасної української економіки на якісну освіту.

Довідка: в Україні у період 2000–2008 рр. рівень безробіття робітників з середньою та вищою освітою (14,6%) суттєво перевищував рівень безробіття малоосвічених робітників з початковою і нижчою освітою (6,7%) [11]. Така ситуація може свідчити про: незатребуваність висококваліфікованих і освічених кадрів української економікою; низький якісний рівень професійної кваліфікації та освіченості кадрів через низький рівень освітніх послуг, що надаються; невідповідність між структурою попиту на робочу силу і напрямками освіти.

Отже, для забезпечення сталого економічного зростання питання ефективності та економічної результативності державної політики освіти набуває особливого значення. У цьому контексті важливо оцінити економічну результативність витрат, які держава через бюджет спрямовує на розвиток освіти. Вирішення цього завдання з використанням економіко-математичних методів дозволить визначити рівень (у кількісному виразі) макроекономічної ефективності бюджетних витрат на освіту, або, іншими словами, оцінити їх "економічну віддачу". (Зазначимо, що видатки на освіту інтерпретуються як видатки у майбутній розвиток і класифікуються як видатки розвитку бюджету, які, за теорією, мають позитивно впливати на макроекономічну динаміку).

Оцінка впливу державної політики освіти на реальну макроекономічну динаміку та інноваційний розвиток в Україні

Пропонується оцінити вплив частки ВВП, яку держава через зведений бюджет спрямовує на фінансування освіти, на:

- 1) реальну макроекономічну динаміку (динаміку реального ВВП);
- 2) динаміку рівня (індексу) людського розвитку в Україні;
- 3) динаміку інноваційних процесів в економіці України.

Дослідження залежності та оцінку впливу обсягу бюджетних витрат на освіту на означені показники розвитку економіки України пропонується здійснювати за допомогою методу економетричного моделювання, який дозволяє у числовій формі визначити взаємозв'язок між рядами економічної динаміки. Отримана за допомогою цього методу математична формула дає можливість оцінити (розрахувати) на перспективу значення досліджуваного (ендогенного) показника залежно від імовірної динаміки факторів, які на нього впливають.

Пропоновані підходи до моделювання та згенеровані рівняння наведено нижче.

1. Дослідження (оцінка) впливу обсягу витрат зведеного бюджету на освіту (як частки від обсягу ВВП), на реальну макроекономічну динаміку (динаміку реального ВВП).

Згенероване рівняння являє собою виробничу функцію з додатковим фактором освіти:

$$\text{GDP}_{05} = 1.40105375303 * I_{05} + 1.56497684394 * ZAN + 4558381.2856 * OSVITA / \text{GDP}$$

(T=7,25) (T=1,25) (T=9,44)

R-squared = 0.95; Durbin-Watson stat. = 1.81,

де: GDP₀₅ – реальний ВВП, у зіставних цінах 2005 р.;

I_{05} – реальне валове нагромадження основного капіталу, у зіставних цінах 2005 р.;

ZAN – чисельність зайнятих;

VID_ZB_OSVITA – обсяг видатків зведеного бюджету на освіту;

GDP – номінальний ВВП, у поточних цінах.

Наведене рівняння відображає позитивний і суттєвий вплив частки видатків зведеного бюджету у ВВП на реальну динаміку ВВП (у зіставних цінах 2005 р.). Статистичні характеристики означеного рівняння свідчать про його відповідність економічній теорії і можуть бути підвищені шляхом врахування інших факторів, які впливають на динаміку реального ВВП.

2. Дослідження (оцінка) впливу частки витрат зведеного бюджету на освіту в ВВП України на динаміку рівня людського розвитку в Україні.

$$ILR = 0.590367915169 + 2.07352329059 * VID_ZB_OSVITA / GDP$$

(T=33,4) (T=7,18)

R-squared=0.82; Durbin-Watson stat.= 1.49,

де: ILR – індекс людського розвитку, розрахований ООН;

VID_ZB_OSVITA – обсяг видатків зведеного бюджету на освіту;

GDP – номінальний ВВП, у поточних цінах.

Наведене вище рівняння відображає позитивний і суттєвий вплив частки видатків зведеного бюджету на освіту у ВВП на індекс людського розвитку, розрахований ООН. Наведені статистичні характеристики означеного рівняння свідчать про його відповідність економічній теорії і можуть бути підвищені шляхом врахування інших факторів, які впливають на індекс людського розвитку.

3. Дослідження впливу частки витрат зведеного бюджету на освіту у ВВП на динаміку інноваційних процесів в економіці України.

Розвиток інноваційних процесів в Україні відображається динамікою таких статистичних показників, як: загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості; упровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості; виробництво нових видів продукції в промисловості; обсяг реалізованої інноваційної продукції; обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України; питома вага підприємств, що упроваджували інновації; питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції та ін. Означені показники мають кількісний вимір і надаються Державною службою статистики України на постійній основі, а отже, відповідні динамічні ряди можуть бути досліджені з точки зору впливу на них державної політики освіти.

На противагу підходам до генерації попередніх рівнянь динаміку інноваційних процесів пропонується досліджувати не від загальних бюджетних витрат на освіту, а від витрат на професійно-технічну і вищу освіту, які, власне, і повинні генерувати інноваційні процеси.

Наступний графік (рис. 6) відображає динаміку трьох досліджуваних показників: частку обсягу реалізованої інноваційної продукції у ВВП; частку витрат Зведеного бюджету України на професійно-технічну освіту у ВВП; частку витрат Зведеного бюджету України на вищу освіту у ВВП.

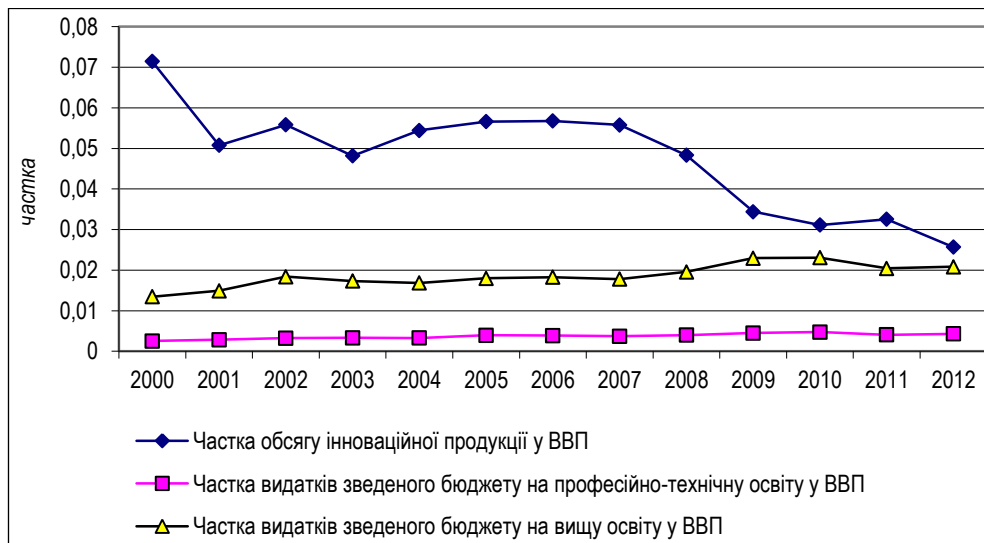

Рис. 6. Порівняння динаміки питомої ваги виробленої інноваційної продукції у ВВП України з динамікою питомої ваги видатків зведеного бюджету на професійно-технічну і вищу освіту у ВВП України

Джерело: сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Відображені тенденції показують суттєве скорочення частки обсягу інноваційної продукції на тлі збільшення частки витрат Зведеного бюджету України на професійно-технічну та вищу освіту у ВВП, що свідчить про економічну неефективність означених витрат держави. Зазначене підтверджується і результатами економіко-математичного дослідження взаємозв'язку між зміною частки інноваційної продукції у ВВП та динамікою означених бюджетних витрат. Останні взято з лагами від 1 до 5 років, оскільки "інноваційна результативність" освіти проявляється із запізненням щодо періоду здійснення витрат на освіту.

Згенеровані рівняння зі статистичними характеристиками наведено в табл. 2.

Результати генерації рівнянь свідчать, що видатки Зведеного бюджету України на професійно-технічну і вищу освіту з лагом від 1 до 5 років не мають позитивного впливу на збільшення частки випуску інноваційної продукції (більше того – вони мають протилежну тенденцію). Крім того, динаміка частки інноваційної продукції не залежить також і від динаміки індексу людського розвитку – вони також мають протилежну тенденцію, що підтверджується результатами генерації відповідного рівняння:

$$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.331655 - 0.396563 * \text{ILR} \\ (\text{T}=3,25) \quad (\text{T}= -2,10)$$

R-squared=0.463688; Durbin-Watson stat.= 0.802664,
 де: INOV_PROD – обсяг випуску інноваційної продукції;
 GDP – номінальний ВВП, у поточних цінах;
 ILR – індекс людського розвитку, розрахований ООН.

Таблиця 2

	Згенеровані економетричні рівняння
1. 3 лагом 1 рік	$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.101238 - 2.506235 * (\text{PTO}(-1) + \text{VO}(-1)) / \text{GDP}(-1)$ <p>(T=6,48) (T= -3,59) R-squared=0.56; Durbin-Watson stat.= 0.88</p>
2. 3 лагом 2 роки	$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.100325 - 2.510074 * (\text{PTO}(-2) + \text{VO}(-2)) / \text{GDP}(-2)$ <p>(T=5,95) (T= -3.29) R-squared=0.54; Durbin-Watson stat.= 1.11</p>
3. 3 лагом 3 роки	$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.098812 - 2.557872 * (\text{PTO}(-3) + \text{VO}(-3)) / \text{GDP}(-3)$ <p>(T=4,39) (T= -2,44) R-squared=0.42; Durbin-Watson stat.= 0.71</p>
4. 3 лагом 4 роки	$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.121764 - 3.778279 * (\text{PTO}(-4) + \text{VO}(-4)) / \text{GDP}(-4)$ <p>(T=3,98) (T= -2,56) R-squared=0.48; Durbin-Watson stat.= 0.70</p>
5. 3 лагом 5 років	$\text{INOV_PROD/GDP} = 0.119821 - 3.815818 * (\text{PTO}(-5) + \text{VO}(-5)) / \text{GDP}(-5)$ <p>(T=3,25) (T= -2,10) R-squared=0.42; Durbin-Watson stat.= 1,06</p>

Примітки: INOV_PROD – обсяг випуску інноваційної продукції; GDP – номінальний ВВП, у поточних цінах; PTO – видатки зведеного бюджету на професійно-технічну освіту; VO – видатки зведеного бюджету на вищу освіту. Згенеровані рівняння відображають вплив досліджуваних чинників і можуть бути доповнені іншими факторами. Статистичні характеристики можуть бути підвищені шляхом врахування інших факторів.

Джерело: розрахунки автора.

Тобто якісний, у тому числі високий освітній рівень населення не чинить відповідного позитивного впливу на розвиток інноваційних процесів в економіці України. Аналогічні висновки стосуються й інших показників інноваційного розвитку. Так, результати економетричних досліджень свідчать про відсутність позитивного впливу підвищення бюджетних видатків на професійно-технічну та вищу освіту на такі показники інноваційного розвитку, як упровадження прогресивних технологічних процесів та виробництво нових видів продукції в промисловості, питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової продукції та ВВП, питома вага підприємств, що упроваджували інновації.

Отже, економіко-математичне дослідження показало, що: існує суттєвий позитивний вплив видатків Зведеного бюджету України на освіту (як частки у ВВП) на динаміку реального ВВП та індекс людського розвитку; видатки Зведеного бюджету України на професійно-технічну й вищу освіту не мають позитивного впливу на розвиток інноваційних процесів у країні; індекс людського розвитку та високий освітній рівень населення не мають позитивного впливу на розвиток інноваційних процесів. Тобто результати економіко-математичних досліджень підтверджують зроблений вище висновок про наявність в Україні дисбалансу між високим освітнім рівнем населення і розвитком економіки на інноваційних засадах.

Висновки

1. Для України характерний досить високий рівень державних витрат на освіту (як частки у ВВП), а останні – згідно з результатами економіко-математичних досліджень – чинять позитивний і суттєвий вплив як на реальну динаміку ВВП, так і на індекс людського розвитку, що відповідає теоретичним уявленням про позитивний характер впливу витрат розвитку (якими є витрати на освіту) на макроекономічну динаміку.

2. На тлі тенденції збільшення у структурі Зведеного бюджету України витратів на освіту та високого рівня забезпеченості освітніми послугами в країні спостерігається суттєве відставання за рівнем ВВП на душу населення, що свідчить про низьку макроекономічну ефективність освіти та існування дисбалансу між освітою та економічним розвитком.

3. Збільшення державних витратів на професійно-технічну та вищу освіту не зумовлюють збільшення частки інноваційної продукції у загальному випуску, що свідчить про економічну неефективність означених державних витрат. Високий якісний, у тому числі освітній, рівень населення не чинить відповідного впливу на розвиток інноваційних процесів в економіці України, або, іншими словами, в Україні існує дисбаланс між високим освітнім рівнем населення і розвитком економіки на інноваційних засадах.

4. Підвищення економічної ефективності освіти у рамках розбудови "знанневого" середовища в Україні потребує насамперед підвищення якості професійно-технічної і вищої освіти та ступеня їх відповідності потребам інноваційної економіки. Основними напрямками реформування системи професійно-технічної і вищої освіти вбачаються такі, як: підвищення їх орієнтованості (за структурою і змістом) на сучасні вимоги суспільства та потреби ринку праці (приведення мережі професійно-технічних та вищих навчальних закладів до потреби розвитку економіки та запитів ринку праці; розроблення та запровадження державних стандартів професійно-технічної та вищої освіти; оновлення переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників, професій педагогічних і науково-педагогічних працівників із залученням до цього процесу роботодавців; удосконалення механізму державного замовлення на підготовку робітничих кадрів і кадрів з вищою освітою для пріоритетних напрямів економіки та регіональних ринків праці); вдосконалення нормативно-правових механізмів щодо забезпечення однакового доступу до освіти та створення умов для освіти протягом життя (удосконалення процедур та технологій зовнішнього незалежного оцінювання; удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації; удосконалення механізмів підтримання талановитої молоді); гармонізація вищої освіти України з кращими світовими системами вищої освіти; гармонійне поєднання академічної і професійної складової вищої освіти, її інтеграція з наукою та сучасним виробництвом (розширення взаємодії вищих навчальних закладів з установами НАН України, провідними компаніями-роботодавцями щодо розроблення стандартів освіти, проходження практики, надання робочих місць випусникам); посилення моральної та патріотичної складової освіти тощо.

5. Основними напрямками реформування системи освіти в цілому мають стати такі, як: створення сучасної матеріально-технічної бази системи освіти, підвищення рівня її інформатизації; упровадження різноманітних сучасних моделей освіти та створення навчальних закладів різних типів та форм власності; забезпечення безперервного характеру освіти протягом життя; створення ефективного механізму фінансового забезпечення освіти; посилення мовної, патріотичної, інформаційної, економічної та правової підготовки учнів та студентів.

Список використаних джерел

1. Україна у вимірі економіки знань / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К. : "Основа", 2006. – 592 с.
2. Белл Д. Грядущее индустриальное общество / Д.Белл [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://royallib.ru/book/bell_daniel/gryadushchee_postindustrialnoe_obshchestvo_vvedenie.html
3. Теория постиндустриального общества [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/postindustrializm.html>
4. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество и культура / М. Кастельс [Електронний ресурс]. – Доступний з : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/
5. Економіка знань: виклики глобалізації та Україна / за заг. ред. А.П.Гальчинського, С.В.Львовочкіна, С.П.Семиноженка. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень, 2004. – 261 с.
6. Макаров В.Л. Экономика знаний: уроки для России [Електронний ресурс] / В.Л.Макаров // Наука и жизнь. – 2003. – № 5. – Доступний з : <http://www.nkj.ru/archive/articles/2874/>
7. Інноваційна стратегія українських реформ / [Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П.]. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
8. Human development report 2014 [Електронний ресурс] / сайт ООН. – Доступний з : <http://hdr.undp.org/en/2014-report/download>
9. Указ Президента України "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року" від 25 червня 2013 року №344/2013 [Електронний ресурс] / сайт Верховної Ради України. – Доступний з : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
10. Національні рахунки освіти в Україні у 2012 р. [Електронний ресурс] / сайт Державної служби статистики України. – Доступний з : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Human development report 2010 [Електронний ресурс] / сайт ООН. – Доступний з : <http://www.un.org/ru/development/hdr/2010/index.shtml>

Надійшла до редакції 30.09.2014 р.

Лебеда Т.Б., канд. экон. наук

ведущий научный сотрудник Института экономики и прогнозирования НАН Украины

**ВЛИЯНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ДИНАМИКУ
В УКРАИНЕ**

Исследованы место и роль развития образования в Украине в контексте его влияния на динамику инновационных процессов, а также уровень человеческого и экономического развития страны. Осуществлена экономико-математическая оценка экономической эффективности бюджетных затрат, направляемых государством для финансирования образования.

Ключевые слова: экономика знаний, образование, бюджетные расходы на образование, человеческое развитие, экономическая динамика, экономико-математическое исследование.

T. Lebeda, PhD in Economics, Leading Researcher

Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine

THE IMPACT OF EDUCATION ON ECONOMIC DYNAMICS IN UKRAINE

The article deals with the dynamics of development of education and the dynamics of the structure of budget expenditures by educational sectors in Ukraine. The author makes a comparison between Ukraine and other countries by the index of education, level of public spending on education and the level of economic development. There is an economic-mathematical evaluation of the impact of the share of Ukraine's GDP allocated on education through the consolidated budget, on real GDP rate, human development index and dynamics of innovation in Ukraine's economy.

Key words: knowledge based economy, budget expenditures on education, human development, economic dynamics, economic-mathematical studies.